

## Acostament al marcatge diferencial d'objecte als inicis del català modern

Anna Pineda<sup>1</sup>  
Universitat Pompeu Fabra

### 1. Introducció

Aquest treball se centra en l'estudi del marcatge diferencial d'objecte (MDO d'ara endavant), és a dir, l'ús de la preposició *a* davant d'un objecte directe, en els inicis del català modern, concretament al segle XVII. L'objectiu és fer un primer acostament al MDO en el català d'aquesta etapa, per veure si les tendències que es dibuixen al final de l'etapa corresponent al català antic, als segles XV i XVI (Pineda 2019), es confirmen i es reforcen, o bé si es produeixen canvis destacables. És important aclarir, així mateix, que en aquest treball ens centrem exclusivament en les propietats semàntiques de l'objecte directe.<sup>2</sup>

Com avançàvem, en aquest estudi de corpus posem el focus en el segle XVII, concretament en la primera meitat, amb una selecció de textos representatius de la variació dialectal i, concretament, de la divisió en dos blocs, occidental i oriental. Sempre que ha estat possible, s'ha estudiat el conjunt de les primeres 15.000 paraules de cada text, tret dels casos en què el document de què disposàvem tenia un nombre inferior de paraules. Ho resumim en la taula següent:

**Taula 1.** Corpus estudiat corresponent a la primera meitat del segle XVII

Text	Dialecte	Fragment analitzat
Dietari de P. J. Porcar	occidental valencià	15.000 primers mots
El 'Llibre de Antiquitats' de la Seu de València 4	occidental valencià	15.000 primers mots
Un memorial de la guerra contra el turc 5	oriental baleàric	text íntegre (800 mots)
Viatge a l'infern d'en Pere Portés	oriental central	text íntegre (9.000 mots)
Dietari de J. Pujades	oriental central	15.000 primers mots

Com veurem en els apartats que segueixen, els textos corresponents al català valencià es revelen especialment interessants pel que fa a l'extensió i sistematització del fenomen que estudiem. És per això que optem per resseguir, addicionalment, el que

<sup>1</sup> Aquest treball ha rebut el suport de l'ajut postdoctoral *Juan de la Cierva-incorporación* (IJCI-2016-30474, Ministerio de Economía y Competitividad) i del projecte de recerca FFI2014-56968-C4-1-P (Ministerio de Economía y Competitividad).

<sup>2</sup> Els factors relacionats amb el tipus de verb (per exemple, verbs amb un règim diacrònicament (clarament) vacil·lant entre l'acusatiu i el datiu, com ajudar o servir) i de construcció (per exemple, incidència de la dislocació o d'altres qüestions d'ordre de mots, influència de la coordinació de sintagmes de diferent tipus, presència del fenomen en contextos causatius, relació amb la copresència d'un complement predicatiu referit a l'objecte directe, casuística en casos de construccions paral·leles o de comparacions amb elisió del verb, etc.) els tractarem en un altre article (Pineda 2018). En concret, hem exclòs de l'estudi les ocurrences amb aquests verbs especials per als quals no es podia determinar un règim clarament transitiu en un text, i hi dediquem un estudi aprofundit i exhaustiu en Pineda (2018). En canvi, en el cas del tipus de construcció, essent una qüestió indestruïble dels exemples (cada ocurrencia forma part d'un tipus de construcció o altre), ens limitem a no fer-hi referència, per, de nou, parlar-ne detalladament en Pineda (2018).

ocorre en aquest dialecte durant la segona meitat del segle XVII, amb el buidatge de dos textos més:<sup>3</sup>

**Taula 2.** Corpus estudiat corresponent a la segona meitat del segle XVII

Text	Dialecte	Fragment analitzat
Dietari d'Aierdi	occidental valencià	15.000 primers mots
El 'Llibre de Antiquitats' de la Seu de València 5	occidental valencià	text íntegre (5.000 mots)

No cal dir que l'estudi que presentem és només un primer acostament al fenomen del MDO, que se centra en un període volgudament acotat, els inicis del català modern, i presenta també una exploració especialment aprofundida d'un dialecte concret (el valencià). Sens dubte, caldrà completar aquest acostament amb un estudi de corpus que tingui en compte la resta del període temporal del català modern i que es basi en textos de procedència dialectal i de tipologia diversa.

## 2. Factors semàntics en el marcatge diferencial d'objecte: animacitat i referencialitat

És ben sabut que, en la propagació del MDO, les propietats semàntiques de l'objecte directe són un factor molt rellevant. En aquest sentit, esdevenen útils les escales d'animacitat i de definitud (Aissen, 417-418):

(1) Escala d'animacitat

humà > animat > inanimat

(2) Escala de definitud

pronom personal > nom propi > SN definit > SN indefinit específic > SN no específic

Es tracta d'escales de prominència que ordenen en diferents nivells els elements lingüístics segons un criteri concret, com l'animacitat o la definitud. Aquestes escales permeten capturar generalitzacions referides a una llengua concreta, però també tendències translingüístiques. Són generalitzacions i tendències que es refereixen tant a la distribució sincrònica del fenomen com a la seva evolució diacrònica. De fet, també en el cas del català, el sorgiment i extensió del fenomen del MDO es regeix, en bona mesura, pel que prediuen aquestes escales (Pineda en prep.). En aquest article ens proposem de veure si l'estat de coses del català de l'inici de l'etapa moderna (segle XVII) segueix també una evolució d'acord amb el que s'esperaria a partir de les escales anteriors.

Un aspecte important del funcionament d'aquestes escales és que són concebudes generalment en termes de jerarquies implicacionals: això és, si en una llengua trobem MDO amb noms propis, també trobarem el fenomen amb els elements de la categoria superior, és a dir, els pronoms personals; semblantment, si en una llengua és possible el

<sup>3</sup> Com que tots els exemples citats pertanyen al mateix segle, i com que sempre explicitem si ens referim als de la primera meitat de segle o als de la segona, hem considerat prescindible repetir cada vegada l'especificació de l'any de cada obra. Aquesta informació es troba al final de l'article, on donem la referència completa de totes les obres del corpus estudiat. Així mateix, per indicar la font dels exemples, ens servim de la clau de citació de cada obra. De nou, el títol sencer i tota la informació de cada obra es poden trobar al final de l'article.

MDO amb animats (és a dir, animals) també ho ha de ser amb humans.<sup>4</sup> Alhora, si en una llengua no hi ha ocurrències de MDO amb noms propis, s'espera que no n'hi hagi tampoc amb les categories inferiors, per exemple amb SN definits.

Finalment, encara sobre les escales, cal tenir present que hi ha llengües en què el MDO es regeix per una de les dues escales, i llengües en què tant l'animacitat com la definitud hi juguen un paper. Són exemples del primer cas l'hebreu o el turc, on el MDO depèn només de l'escala de definitud; en canvi, en llengües romàniques com l'espanyol o el romanès és la interacció de totes dues escales el que permet explicar l'abast del fenomen (vg. Bossong, 202; Aissen, 453-454; García García, 2018, 210). En aquest sentit, per representar la interacció de les dues escales en l'evolució del MDO en espanyol, s'han proposat diverses opcions. És el cas de Laca (436), que unifica totes dues escales en una de sola: aquest creuament permet per exemple distingir els noms propis humans (*Joan*) dels noms propis inanimats (*València*), per exemple, o els SN definits humans (*el noi*) i els SN definits animats (*el cavall*). A més, en aquesta combinació de les dues escales Laca (436) inclou en alguns nivells dues o més categories: per exemple, per a l'espanyol, es consideren al mateix nivell de l'escala un SN indefinit específic humà que un SN definit animat (no humà) o que un nom propi inanimat (un topònim, per exemple). Semblantment, von Heusinger & Kaiser (40) presenten una classificació creuada amb dos eixos, el de l'animacitat i el de la definitud, que es creuen entre si i donen lloc a combinacions on el MDO és obligatori (+), agramatical (-) o opcional (±). També en el cas del català, tant l'animacitat com la definitud són factors molt rellevants per explicar el sorgiment i l'expansió del fenomen (Pineda en prep.), de manera que seguirem aquests autors i farem ús d'una divisió dels diferents tipus d'objectes directes tenint en compte els diversos nivells de totes dues escales (vg. § 3.1-3.8).

### 3. Extensió i evolució del marcatge diferencial d'objecte en els inicis del català modern

#### 3.1. Pronoms personals (humans)

D'acord amb les escales presentades en l'apartat anterior, és previsible que els pronoms personals, referits a entitats humanes, presentin MDO. En efecte, l'ús de *a* davant dels pronoms personals en funció d'objecte directe ja és absolutament sistemàtic en tots els dialectes catalans des dels segles XV-XVI (Pineda en prep.).

En tot el corpus estudiat només n'hi ha dues ocurrències i, efectivament, presenten MDO, a més de duplicació pronominal –en el primer exemple el pronom està dislocat a l'esquerra.

- (3) a. *A mi* ja sé que me teniu per ignorant (Portés, p. 232)  
 b. y Clavero era a Valencia arreconat, y que allí lo visitava *a ell* lo regent don Joan Sabater, (Pujades, “Dietari”, p. 43)

<sup>4</sup> Per al cas que ens ocupa, la distinció rellevant és entre SN humans i SN inanimats. D'objectes directes animats però no humans, és a dir, referits a animals, en tot el corpus només n'hi ha dos exemples, cap dels quals presenta MDO:

- (i) Y han fet recullir al castell de Perpinyà tots *los cavalls que estaven dispersats per Rosselló*. (Pujades, “Dietari”, 32)  
 (ii) ab un cavall [...]. *Lo qual* portaven los prohòmens de la ciutat, (Porcar, “Dietari”)

Pineda (en prep.) fa una constatació similar per al conjunt del català antic (segles XIII-XVI).

### 3.2. Noms propis humans

Si ens centrem en el segon nivell de l'escala de definitud, el dels noms propis, i concretament el del noms propis humans, constatem que presenten MDO de manera molt sistemàtica, d'acord amb la posició prominent que ocupen en les escales esmentades. Tant els textos del bloc occidental com els del bloc oriental mostren que el MDO és sistemàtic amb els noms propis, mantenint la tendència que ja es dibuixa amb molta claredat al segle XVI (Pineda en prep). Els exemples inclouen els casos en què només s'esmenten el nom i/o el cognom de la persona (4), o bé aquesta mateixa opció precedida de l'expressió *el dit* (5).

- (4)
- a. nova que havien pres *a Turixí* del lloch de Catadau (Antiquitats IV, p. 271)
  - b. portaren de Carlet *a Vicent Turixí*, que's féu nomenar rey dels moros d'Espanya, (Antiquitats IV, p. 271 )
  - c. soterraren en Sent Martí *a Llorens Gostantí*, vedell del Studi General. (Porcar, "Dietari", fol. 3v )
  - d. consagraren en bisbes de Leyda *a Francés Virgili*, offitíal de València, y de Barcelona a don Alonso Coloma, canonge de Sevilla y vissantador de l'Estudi de València. (Porcar, "Dietari", fol 12v)
  - e. Y a la vesprada féu del Consell d'Estat *a Rodrigo Vázquez Arze*, son president de Castella. (Porcar, "Dietari", fol. 16r)
  - f. Dimecres, a 21 de octubre, dit any 1598, la ciutat de València envià al jurat en cap dels ciutadans, que's deya Francés March, que estava de casa al carrer de la Xerea, y *a Dimas Pardo*, jurat en cap dels cavallers, a donar lo péssame al rey nostre Phelip 3, de la mort de son pare, y rey nostre, Phelip segon. (Porcar, "Dietari", fol. 27r)
  - g. dit Jove saludà *a Portés* demanant-li de hà ont era y hà ont anava (Portés, p. 213)
  - h. un llibre escrit de sa mà, en lo qual deya com ell avia sentenciat *a Tal y a Tal*, anomenant-los a tots; (Portés, p. 219)
  - i. Encontinent fou aquí lo Dimoni que avia portat *a Pere Portés* en lo infern, (Portés, p. 220)
  - j. [els dimonis] no podían sufrir *a Portés* quant invocaba los noms de Jesús y Maria. (Portés, p. 220)
  - k. La gent, quan sentiren anomenar *a Bonsoms*, notari, lo qual avían conegut molt bé, (Portés, p. 231)
- (5)
- a. Y enmig portaven en un aze negre a cavall *al dit Vicent Turixí*, ab molts soldats de a peu (Antiquitats IV, p. 272)
  - b. Y caygué's la calvalcadura y dit Borja, y la gent portà *al dit Borja* y calvalcadura més de vint pases en l'ayre. Y caygué la calvalcadura dos vegades de costats. (Porcar, "Dietari", fol. 22v)
  - c. y ab les antorjes encesses socorregueren *al dit Borja*, que estava ab gran perill de la vida. (Porcar, "Dietari", fol. 22v)

- h. *ý volent portar a la presó a dit Pere Portés, ý dit Portés veyent lo que pasava, (Portés, p. 213)*
- i. “Tu, Portés, ¿conexeràs a dit Gelmar Bonsoms, notari?” (Portés, p. 218)
- j. Veu a lesores dit Pere Portés com los dimonis se·n portaban a dit Dilameras a un lloch molt horrible y espantós. (Portés, p. 218)
- k. *ý estava duptant si conexeria a dit Pere Portés, per vèurer que estava tant flach (Portés, p. 228)*
- l. *ý se·n portà a dit Portés a la posada ý li féu donar recapte necessari per a retornar-lo (Portés, p. 228)*
- m. tots se posaren a riure, en [tant] que se·n volían anar ý dexar a dit Portés per &Clocó.&c (Portés, p. 236)

Els noms propis, però, també poden aparèixer combinats amb formes de tractament o amb títols (vg. Caro Reina en premsa, 12). Així, tenim exemples en què el nom propi és introduït per *don, fray* o *mestre*:

- (6)
- a. Añy 1412, a 3 de setembre, juraren per rey de Aragó a *don Ferrando*, infant de Castella, en les Corts celebrades en Çaragoça los primers dies del mes de agost. (Porcar, “Dietari”, fol. 1r)
- b. don Joan Ferrer de Calatayut, lloctinent de mestre de Montesa, ressident en lo Temple, matà a *don Geroni Artés Albanell* ý a sa muller, doña Lluïsa de la Cerda, ajudat de un taverner dit Sebastià, (Porcar, “Dietari”, fol. 9v)
- c. Diumenge, a 18 de octubre 1598, consagraren en Morvedre a *don Alonso d’Avalos* en bisbe de Coron. (Porcar, “Dietari”, fol. 12r)
- d. Diumenge, a 28 de dit, consagraren en bisbes de Leyda a Francés Virgili, offitial de València, ý de Barcelona a *don Alonso Coloma*, canonge de Sevilla ý vissantador de l’Estudi de València. (Porcar, “Dietari”, fol. 12v)
- e. Ý dit rey nomenà en son confessor a *fray Vicent Ferrer*, predicador apostòlich. (Porcar, “Dietari”, fol. 1r)
- f. Martino V papa, añy 1420, nomenà lo primer inquisidor de València a *mestre Andreu Ros*. (Porcar, “Dietari”, fol. 2n)
- g. A lesores dit Pere Portés se girà ý véu alguns doctors del Real Concell, los quals ell avia conegut molt bé: ý, entre altres, Miser Vbach, a *Miser Puig* ý Miser Banach, ý a mols altres, los quals, quant vivían, dèyan que éran los deus de la terra. (Portés, p. 221)
- h. CDespués&c dit Pere Portés véu a *Misser Franquesa*, que fou del Real Concell, (Portés, p. 226)

També hem inclòs dins la categoria de noms propis els casos en què el nom propi funciona com una aposició (7), entenent que en aquestes estructures és el nom propi el que determina les propietats del sintagma que el conté (adopta el mateix criteri en el seu estudi sobre l'espanyol Laca (435 n. 8)).

- (7) a. *Y lo il·lustríssim señor don fra Ysidoro Aliaga féu partir a dit lloch al doctor Pere Garcés, son vicari general (Antiquitats IV, p. )*
- b. Diumenge, a 18 de octubre dit any, 1598, dia del gloriós sent Lluch, conegren en Morvedre, en bisbe, *al doctor Alonso d'Ávalos*, vissitador general per lo patriarxa, bisbe de Coroni. (Porcar, "Dietari", fol. 26v)
- c. *Y era en tanta abundàntia la matèria que llançava de la cuxa, mà y lloms, y ab tanta paciència y sufriment, tenint per advocat al seu gran patró Llorens.* (Porcar, "Dietari", fol. 13v)
- d. Llevà's del llit a les huyt hores, y anà a visitar *a la infanta doña Eugènia Clara*, sa germana, la qual se agenollà per a besar la mà a son germà com a rey y successor de son pare. (Porcar, "Dietari", fol. 14r)

Malgrat aquesta sistematicitat del MDO amb noms propis, cal dir que el corpus analitzat apunta a l'existència d'una diferència dialectal lleu però notable. Així, mentre que en els textos del bloc occidental (i concretament valencià) no hi ha ni una sola ocurrència de nom propi sense MDO, en el cas dels textos del bloc oriental sí que n'hem detectat uns quants casos –corresponen, concretament, a textos del català central, perquè el text baleàric no incloïa cap cas de nom propi en funció d'objecte directe. Es tracta dels vuit casos següents, repartits en quatre exemples. Cal tenir present que molts formen part d'enumeracions, i que per tant no tenen segurament el mateix pes que vuit ocurrències realment independents:<sup>5</sup>

- (8) a. *Y luego lo rey mana pendrer y capturar lo frare Astor*, com diguí a 26 de janer, y també al dit micer Cisterer en esta forma (Pujades, "Dietari", p. 48)
- b. Alesores dit Pere Portés se girà y véu alguns doctors del Real Concell, los quals ell avia conegut molt bé: y, entre altres, *Miser Vbach*, a Miser Puig y *Miser Banach*, y a mols altres, los quals, quant vivían, dèyan que éran los deus de la terra. (Portés, p. 221)
- c. Pere Portés se girà per altra part, y véu *un tal Sarrell*, de Tordera (Portés, p. 221)
- d. y allí trobareu *an Sarrell*, y *Jauma Vila*, *Roger de Calella*, y *Mosèn Jorda*. (Portés, p. 234)

En (8d) comptabilitzem també *an Sarrell* com un cas d'absència de MDO perquè interpretem que és el resultat de la confusió ortogràfica de *a* i *e* àtones. Ens basem en el següent: (i) en el text, és molt freqüent aquesta confusió (p. ex., *sabían* per *sabien*, *hermari* per *armari*); (ii) l'element *an Sarrell* forma part d'una enumeració de noms propis, cap dels quals presenta MDO malgrat tenir tots el mateix estatus, (iii) la forma *an* davant del nom propi *Sarrell* apareix dos cops més en el text, en contextos on és evident

<sup>5</sup> És important tenir-ho en compte a l'hora de llegir les dades percentuals de la taula 3.

que no hi ha cap preposició –són vocatius<sup>6</sup>– i que, per tant, són fruit d’una confusió ortogràfica:

- (9) a. \Edirecte\ “Ven arribat siau, *an Portés*; ¿de ahont vos demanarem, que ns avían dit que érau mort? (Portés, p. 230)
- b. a. y lo fill li digué: “*An Portés* ¿de a on veniu? [...]” (Portés, p. 231)

A mode de recapitulació, constatem que al començament del XVII el MDO amb noms propis humans està plenament estès, de manera absoluta en valencià, i de manera molt generalitzada en el català central, on encara trobem alguns casos sense MDO. Representem aquesta diferència entre els dos grans blocs en la taula següent:

**Taula 3.** Ocurrences de MDO amb noms propis humans, segle XVIIa

	Nom propi [+humà]	
	MDO	Ø
Occidental valencià	100% (21/21)	0%
Oriental central	80% (32/40)	20% (8/40)

Atès l’estadi més avançat en què, segons indiquen les dades, es troben els textos de l’àrea valenciana, hem considerat interessant constatar si, a la segona meitat del XVII, aquesta sistematicitat del MDO amb noms propis es manté. En efecte, com mostra la taula 4, la totalitat d’exemples de noms propis en els textos estudiats del segle XVIIb presenten MDO (10), independentment que vagin precedits d’una forma de tractament (11) o bé que siguin el nucli d’una aposició (12):

**Taula 4.** Ocurrences de MDO amb noms propis humans, segle XVIIb

	Nom propi [+humà]	
	MDO	Ø
Occidental valencià	100% (24/24)	0%

- (10) a. 0A 8 de dits pencharen a *Jaume Ausell* y li feren la cerimònia de llevar-li la mà. (Aierdi, “Dietari”, p. 170)
- b. A 6 de dits mataren a punyalades a *Jaume Ridaura*, de Albal, en lo terme de Catarroja; (Aierdi, “Dietari”, p. 176)
- (11) a. Y, axí, nomenà a don Thomàs Corbí, a don Francisco Ferrer y Milà, a *don Balthasar Vidal de Blanes* y al doctor Melchor Fuster, canonge magistral. (Antiquitats V, p. 329)
- b. A 31 de dits mataren, al Trench, en quatre escopetades, a *mosén Garcia*, beneficiat en Sent Juan del Mercat. (Aierdi, “Dietari”, p. 178)
- (12) a. el molt il·lustre Cabildo, com havia embiat a Calahorra *al canonge don Gaspar Guerau de Arellano*, resolgué ixquesen (Antiquitats V, p. 328)

<sup>6</sup> Per a l’ús del marcadore onímic *en/na* en contextos vocatius (impossible en català actual), vg. Caro Reina (2014, 194).

b. Y per quant estava pres —com se digué arrere— per la mort del doctor Sabata, per lo qual fonch forçós ell nomenar altra persona en son lloch per a dita festa, y nomenà *al doctor don Juan de Balda*, doctor en drets y advocat de la ciutat, (Aierdi, “Dietari”, p. 190)

Podem concloure, doncs, que aquesta extensió del MDO amb noms propis humans és del tot predictable si tenim en compte que es tracta d'un dels tipus semàntics d'objecte directe més susceptible de presentar MDO, d'acord amb les escales d'animacitat i de definitud.

### 3.3. Termes de divinitat

També els termes de divinitat ocupen una posició molt prominent en les escales que regulen el sorgiment i evolució del MDO en les llengües. Dins d'aquest conjunt dels termes de divinitat, però, és adequat fer una distinció entre els que són nom propis i els que no ho són (en anglès, *deity names* i *deity nouns*, respectivament).<sup>7</sup> Així, *Déu*, *Sant Joan* o *Llucifer* són exemples del primer tipus (noms propis de divinitat, o teònims), mentre que *Nostre Senyor*, *el Senyor*, *el Salvador*, *l'Esperit Sant*, *la Mare de Déu*, *el diable* o *el sant*, amb articles o possessius, són exemples del segon tipus (noms comuns de divinitat). Es tracta d'una distinció necessària per resseguir amb detall el sorgiment i escampament del MDO en la diacronia de la llengua catalana (Pineda en prep.). És cert, tanmateix, que arribats al segle XVII, tal distinció ja no sembla rellevant, i per això tractem tots els termes de divinitat unitàriament en aquest apartat.

En els textos estudiats de la primera meitat del XVII només trobem tres ocurrències d'aquests termes. Totes es refereixen a *dimonis*, i totes presenten MDO. El primer exemple és un SN definit (13), i és especialment interessant perquè mostra el contrast respecte d'un SN definit “inanimat” com *las ànimes*. Els altres dos exemples corresponen a noms propis de dimonis (14):

- (13) li demaní ab què forma véu ell allí las ànimas dels condemnats y *als dimonis*, y si li feren algun dany o mal; (Portés, p. 238)
- (14) y que ells eran set mil de companyia y que en lo carro aportavan a *Lucifer* son príncep y a *Bersebuc* en sa companyia. (Pujades, “Dietari”, p. 58)

En canvi, de la prospecció feta en els textos valencians de la segona meitat del XVII, n'hem obtingut força més exemples, resumits a la taula 5.

**Taula 5.** Ocurrències de MDO amb termes referits a divinitats, segle XVIIb

	Termes de divinitat	
	MDO	Ø
Occidental valencià	93,5% (43/46)	6,5% (3/46)

Les dades del segle XVII, amb una sistematicitat gairebé total del marcatge amb els termes de divinitat, mostren la continuïtat pel que fa a la generalització del MDO amb aquests elements ja des del segle XVI (Pineda en prep). En posem uns quants exemples en (15). Cal fer notar, sobre el conjunt dels exemples recollits, dues coses: tots, tret del que exemplifiquem en (15a), provenen d'un mateix text, i gairebé sempre es refereixen

<sup>7</sup> Caro Reina (en premsa) ofereix una visió detallada d'aquesta divisió i en justifica la validesa a partir de les dades de diverses llengües. Vg. també Caro Reina (en premsa) i referències allí citades per a la qüestió de la prominència dels termes de divinitat respecte, per exemple, dels termes referits a humans.



metonímicament a les entitats divines en qüestió, perquè designen les reproduccions o figures que es mouen d'un lloc a l'altre de la ciutat o de l'església:

- (15)
- a. Sempre y quant succehirà morir algun señor canonge y soterrar-se en Quaresma, quant les vespres se celebren de matí, no se ha de tocar a alçar *a Déu* en la missa del soterrar, que es dirà après de vespres, sinó en la missa que es dirà abans d'elles. (Antiquitats V, p. 351)
  - b. Y después se entonà la lletania ordinària y tornaren *a nostra Senyora* a sa cappella, ab la mateixa assistència del senyor arquebisbe, ciutat y governador. (Aierdi, "Dietari", p. 171)
  - c. Dit dia tragueren *a nostre Senyor* patent a l'altar machor, en la Seu, y a la una part de l'altar, fora, en una credència, a la mà dreta, *posaren a nostra Senyora dels Desemparats*, y a la altra part, de la mà esquerra lo gloriós sent Vicent Ferrer, ab sa relíquia. (Aierdi, "Dietari", p. 172)
  - d. Tanquen *a nostre Senyor* y tornen *a nostra Senyora* y *a sent Vicent* a ses capelles. (Aierdi, "Dietari", p. 173)
  - e. Y portaren *a nostra Senyora dels Desemparats* y *a sent Vicent Ferrer*; y estigué en esta conformitat. (Aierdi, "Dietari", p. 174)
  - f. Anà el senyor arquebisbe, la ciutat, governador y bal·le, y per quant estava també en lo altar sent Vicent Ferrer, ab les andes, acompanyà també *a la Verche*. (Aierdi, "Dietari", p. 172)
  - g. Es digué en la cappella la oració y, deixant *a nostra Senyora*, pasà avant la processó per la Almoina a la iglésia, portant *al sant*. (Aierdi, "Dietari", p. 172)
  - h. Y digueren la oració y passant la processó avant, entonaren Yste confesor y, entrant per la porta del palau, deixaren *al sant* en la sachrestia y se acabà la processó. (Aierdi, "Dietari", p. 175)
  - i. El dijous a la nit, a la oració de les ànimes, que fonch la nit que portaren *als sants* a la Seu, tocà al bol lo Micalet, a la alba y a migdia. (Aierdi, "Dietari", p. 188)
  - j. y los altres huit en lo mateix altar, en altres nichos, entre els quals posaren als dos pontifices y *als sants que eren capellans*. (Aierdi, "Dietari", p. 190)

Els tres únics exemples sense marcatge de la segona meitat del XVII són els de (16), que corresponen al terme *sant(s)*. Segurament l'absència de marcatge es deu al fet que, a diferència dels exemples similars de (15), ara el referent és més aviat la relíquia, les imatges, les despulles o el cos sense vida del(s) sant(s):

- (16)
- a. Dit dia tragueren *a nostre Senyor* patent a l'altar machor, en la Seu, y a la una part de l'altar, fora, en una credència, a la mà dreta, posaren *a nostra Senyora dels Desemparats*, y a la altra part, de la mà esquerra *lo gloriós sent Vicent Ferrer*, ab sa relíquia. (Aierdi, "Dietari", p. 172)

b. La parròquia y reverent clero, pués, desichant així optemperar y posar en execució el mandato de la visita del senyor don Pedro de Urbina, com col·locar *los sants* en lo puesto més desent que els fos pusible (Aierdi, “Dietari”, p. 184)

c. Asistiren totes les parròquies, ab què fonch circumstància en què tots qualificaren lo haver recabat *los sants gloriosos* en nostre Senyor se apiadàs de nosaltres en tan gran nesesitat com estàvem, per la molta falta de aigua del cel que teníem. (Aierdi, “Dietari”, p. 186)

En resum, el predomini del MDO amb els termes de divinitat no fa sinó confirmar que es tracta d'elements amb una posició molt destacada en les escales de prominència, situats molt a la vora dels objectes amb un referent humà, siguin noms propis (§3.1) o SN definits (§ 3.5).

### 3.4. Construccions de relatiu

En el grup d'elements amb el tret [+humà], cal fer referència també a les construccions de relatiu amb un antecedent explícit i humà. Aquestes construccions presenten un percentatge rellevant de MDO, si bé les dades de què disposem, encara que escasses, apunten a un cert grau de diferències dialectals. En els textos valencians, només hi ha una ocurrència de relatiu [+humà], i presenta MDO (17), esperable tenint en compte la prominència semàntica d'aquests elements en l'escala d'animacitat. A l'altre extrem, però, hi trobem el text baleàric, amb dues ocurrencies de relatius amb antecedents humans, ambdues sense MDO (18). Finalment, en els textos centrals el nombre d'ocurrencies és més elevat, i trobem tants casos amb MDO (19) com sense (20). Tot això ho resumeix la taula 6.

**Taula 6.** Ocurrencies de MDO amb relatius, segle XVIIa

	Relatius	
	MDO	Ø
Occidental valencià	100% (1/1)	0
Oriental central	50% (3/6)	50% (3/6)
Oriental baleàric	0	100% (2/2)

(17) la mort de la sacra cathòlica real magestat, del molt alt y molt poderós señor don Phelip, rey y señor nostre, *al qual* nostre señor Déu Jesuchrist, per la sua sacratíssima mort y passió col·loce en la sua eterna glòria. (Porcar, “Dietari”, fol. 20r)

(18) a. Nota que, a vuit de juny de l'any 1600, arribaren las monges ab una nau mallorquina dita d'en Bover de dos\_cents modins, *las quals* aporta la senyora Catalina Aymericha, com apar en la nota feta atràs a 10 de maig de dit any. (Memorial V, p. 101)

b. Vingué per priora la sor Antonina Lledona, y per curista sor Francina Puig y sor [...] Serra per mestre de novícies y tornera, per a fundar lo monestir que stava principiàt de Sanct Cristòfol. *Las quals* rebérem d'esta manera: (Memorial V, p. 101)

- (19) a. en especial per un que feren per una mort de un tal Carvonell, pagès de Sant Just Desvern, *al [qual]* trobaren mort en un bosch, que los gossos se·l mejaven; (Portés, p. )
- b. *ý &Cdespués,&c* quant veyá alguns que tenían parents en lo infern, *als quals* ell avia vistos, (Portés, p. 232)
- c. Vist assò, lo Vilanova apretà al Cisterer (*a qui* may havia dexat sol etiam dormint ab sa muller) y li posà cadena y ab un cotxe se·l ne tornà a cort. (Pujades, “Dietari”, p. 48)
- (20) a. Alesores dit Pere Portés se girà *ý véu* alguns doctors del Real Concell, *los quals* ell avia conegut molt bé: *ý*, entre altres, Miser Vbach, a Miser Puig *ý* Miser Banach, *ý* a mols altres, los quals, quant vivían, dèyan que éran los deus de la terra. (Portés, p. 221)
- b. La gent, quan sentiren anomenar a Bonsoms, notari, *lo qual* avían conegut molt bé, (Portés, p. 231)
- c. Divendres a 18 entre vuit y nou de matí la senyora Salvadora, segona muller mia, parí una minyona, *la qual* batejàrem lo endemà a la isglésia parrochial de Santa Maria de Castelló de Empúries (Pujades, “Dietari”, p. 55)

En el cas dels relatius, la prospecció en els textos de la segona meitat del XVII dona només un resultat de relatiu amb antecedent humà, de nou presenta amb MDO:

- (21) y se abrasaren de ell i li digueren que digués *a qui* volia matar. (Aierdi, “Dietari”, p. 180)

En definitiva, el dels relatius és un àmbit on l'ús del MDO sembla que està força avançat, sembla que més sistemàticament amb *qui*, però en alguns casos també amb *el/la/els/les qual(s)*.

### 3.5. SN definits referits a humans

Un altre tipus d'objecte situat en un nivell elevat de prominència segons les escales d'animacitat i de definitud són els SN definits humans. Cal dir que incloem dins la categoria de definits els SN introduïts per l'article definit, per demostratius i per possessius, seguint la definició extensional dels definits que proposa Laca (438) en estudiar el MDO en la diacronia de l'espanyol. Considerem, a més, que els casos introduïts per (*el*) *dit*, (*la*) *dita*, (*els*) *dits*, (*les*) *dites*, com els de (22), s'equiparen als demostratius i pertanyen, doncs, a la categoria dels SN definits.

- (22) a. Tornaren les dites naus al dit grau a 11 de dit mes de octubre, havent dexats *dits moros* prop de Orà, en poder dels alarbs. (Antiquitats IV, p. 270)
- b. Lo señor regent *ý* demás doctors del Real Consell *ý* Audiència no estigueren en la dita capella Major, sols acompanyaren *al dit señor excel·lentíssimo visorrey*, (Antiquitats IV, p. 281)
- c. §Los officials de la Ciutat acompanyaren als señors justícies *ý* jurats de la Seu a la sala de la dita Ciutat, per no ser costum de acompanyar en aquest acte los jurats *a dit señor visrrey*. (Antiquitats IV, p. 281)

També incloem dins aquesta categoria els SN introduïts per quantificadors universals. En efecte, seguim el plantejament segons el qual cal fer una diferenciació entre els quantificadors universals, com ara *tots*, *cada* o *ambdós*, assimilables als SN definits, i els quantificadors existencials, com ara *algun*, *molts* o *altres*, assimilables als indefinits (vg. § 3.6). Aquesta afirmació es basa en la visió segons la qual els quantificadors universals, tradicionalment classificats com a indefinits, tenen realment unes propietats semàntiques que els assimilaven a la categoria dels definits. Laca (438) és del mateix parer, i ja apunta que la classificació que tradicionalment s'ha fet dels quantificadors universals com a indefinits és problemàtica, atès que “si la escala de definitud pertinente, como lo sugiere Aissen (2000) [= (2003)], tiene que ver con la medida en la que el valor asignado al referente de discurso introducido por el sintagma nominal es fijo, es claro que los cuantificadores de fuerza universal deben ocupar un lugar más alto en la escala de definitud que los indefinidos existenciales”, i això és així perquè en un model donat una expressió del tipus *tots els N*, *cada N* només pot ser verificada per un sol conjunt (el conjunt de tots els N), de manera que el valor de les expressions amb quantificadors universals és més fix que el de les expressions amb quantificadors existencials (vg. § 3.6), que poden ser verificades per diferents conjunts de N (*tres N*, *alguns N*, etc.). Laca (469) assenyala que les dades diacròniques del MDO en espanyol demostren que els quantificadors universals pertanyen al mateix rang que els definits, o fins i tot a un rang superior, fet esperable si hom admet que la propietat de definitud es basa en el grau d'univocitat de la denotació: i és que els universals són denotacionalment unívocs, perquè, com dèiem, poden ser verificats per un sol conjunt. També Melis arriba a una conclusió similar en el seu estudi sobre el MDO en el poema del Cid.

Fetes aquestes consideracions, i centrant-nos en les escales que regulen el MDO, podem dir que els SN definits humans, essent elements màximament prominents pel que fa a l'animacitat i molt prominents també pel que fa a la definitud, és esperable que presentin MDO amb una extensió considerable. En efecte, això és el que constatem, tal com observem a la taula 7. Amb tot, és important fer notar que els percentatges d'aparició de MDO en els SN definits humans varien segons l'adscripció dialectal.

**Taula 7.** Ocurrences de MDO amb SN definits humans, segle XVIIa

	SN [+definit] [+humà]	
	MDO	Ø
Occidental valencià	87,5% (28/32)	12,5% (4/32)
Oriental central	67,6 % (23/34)	32,4% (11/34)
Oriental baleàric	0	100% (1/1)

Donem alguns exemples de la presència de MDO amb SN definits humans en textos valencians:

- (23) a. per la mercé que Nostre Señor havia fet a aquesta ciutat y regne en haver vist embarcats *a tots los moros de aquell*, (Antiquitats IV, p. 271)
- b. §Los officials de la Ciutat acompanyaren *als señors justícies y jurats de la Seu* a la sala de la dita Ciutat, per no ser costum de acompanyar en aquest acte los jurats a dit señor visrey. (Antiquitats IV, p. 281)
- c. Dimecres, a 8 de abril 1598 &LL--vide supra, &LT foli 9 p. 1---, don Joan Ferrer de Calatayut, lloctinent de mestre de Montesa, resident en lo

Temple, matà a don Geroni Artés Albanell *ý a sa muller*, doña Lluïsa de la Cerda, ajudat de un taverner dit Sebastià, (Porcar, “Dietari”, fol. 9v)

d. *Ý una missa del Sperit Sanct*, per a que nostre Señor se serveixca de guiar *al nostre príncep* en son sant servici, *ý açò també gratis*. (Porcar, “Dietari”, fol. 23r)

e. Diumenge, a 25 de abril, [el rei] féu del Tuson *a l'archiduch*, son cunyat, *al duch de Tursis ý a l'almirant de Castella*. (Porcar, “Dietari”, fol. 38v)

En canvi, aquests mateixos textos valencians només ofereixen 4 casos d'absència de MDO amb SN definits humans:

- (24)
- a. en haver enprés una tan gran *ý señalada hazaña*, que no pot ser major, de llansar del present regne *tots los moriscos que havia en aquell ý en lo regne de Castella*, (Antiquitats IV, p. )
  - b. Tornaren les dites naus al dit grau a 11 de dit mes de octubre, havent dexats *dits moros* prop de Orà, en poder dels alarbs. (Antiquitats IV, p. 269)
  - c. A 21 de janer, 1599, los obrers volgueren fer rompre una porta que pasàs a la capella de les Ànimes, a efecte de traure lo Sant Sacrament per hallí; perquè no destorbasen *los predicadors*, ni a l'auditori. (Porcar, “Dietari”, fol. 29v)
  - d. *Ý tot açò sens llums. Ý [subjecte: els canonges] casi ya no podien distinguir, ni conèxer molt bé les persones*, per ser a tan fosch. *Ý los señors canonges, al puxar del pont de la Trinitat, tenien moltes aches aparellades per a que los capellans les portasen enseses*. (Porcar, “Dietari”, fol. 38r)

En el cas dels textos orientals centrals, oferim alguns dels exemples amb MDO (25):

- (25)
- a. *ý que per haver malguanyats, ý ab frau, molts diners ý béns enganyant a la bona gent*, estava en lo infern (Portés, p. 224)
  - b. *ý que lo pare, quant morí, dexà hereu a son fill ý li manà que restituís la heretat* (Portés, p. 225)
  - c. qui havia requerit ya y aportava lo balle de Figueres per pendrer *al dit mossur* y tenir-lo en custodia fins tingués orde del virey. (Pujades, “Dietari”, p. 32)
  - d. lo orde que aportavan requerint-los que ab son balle capturassen *al dit mossur de la Bastida*, (Pujades, “Dietari”, p. 33)
  - e. Item dit dia arribà correu de .cort en la matiuada, qui aporta lo dit breu del nuncio y nova com en Madrid havian pres *al comte de Niebla*, gendre del duc de Lerma. (Pujades, “Dietari”, p. 45)

Destaquen, entre els exemples del català central, els casos de MDO amb quantificadors usats pronominalment (26) –d'aquests usos n'hi ha un total de quatre, tots amb marcatge.

- (26) a. un llibre escrit de sa mà, en lo qual deya com ell avia sentenciat a Tal y a Tal, anomenant-los *a tots*; (Portés, p. 219)
- b. ¿Què te avem fet nosaltres, que ages tu gosat entrar assí, y vulgas invocar [los] nom[s] de Jesús y Maria, los quals nos fan tremolar *a tots*? (Portés, p. 227)
- c. amonestava *a tots los qui tinguessen o sabessen béns sitis o mobles, rendes o drets, diners prestats o deposats de dit comte, dels quals se pogués pagar lo rey*, ho publicassen dins nou dies (Pujades, “Dietari”, fol. 53)

En aquests textos del català central, com vèiem a la taula 7, hi ha una dotzena de casos sense MDO, la qual cosa representa un percentatge notablement major respecte dels textos valencians. D’aquests casos sense MDO en reproduïm uns quants en (27) –és interessant l’exemple (d), que conté una enumeració amb dues ocurrencies de SD definits sense MDO, i alhora conté altres SN amb MDO:

- (27) a. CDespués&c Pere Portés mirà de la altra part, y véu molts notaris del Criminal, entre los quals véu *lo notari* que prengué la enquesta de Don Miquel Albert, lo qual cridava molt. (Portés, p. 221)
- b. “Y encara en dit lloch hé vistos *los pares, germans y parents de vosaltres*.” (Portés, p. 233)
- c. qui havia requerit ya y aportava *lo balle de Figueres* per pendrer al dit mossur y tenir-lo en custodia fins tingués orde del virey. (Pujades, “Dietari”, p. 32)
- d. Item se certifica haver preses a la muller de dit comte de Vilalonga, *sa nora*, filla del conde,[sic] de la Coruña y muller de don Martin Valero Franquesa, *son fill major* y al dit son fill y altre fill y a una filla casada ab don Hierònym Moños, y tots aportats a una quinta fora Madrid y al dit don Hierònym en casa de un alcalde de cort. (Pujades, “Dietari”, p. 42)
- e. Ha fet marmessors *los consellers cap y segon* de Barcelona. (Pujades, “Dietari”, p. 72)

Finalment, el text balear analitzat ofereix una sola ocurrencia de SN definit humà, i no presenta MDO, un indicatiu, de nou, del major conservadorisme lingüístic d’aquesta àrea:

- (28) Y axí desembarcàran a las 9 hores del dia juntament ab dos cavallers mallorquins que vingueren per acompanyar *dites monjes de Mallorca*. (Memorial V, p. 101)

Hem constatat, doncs, que també en aquest cas és el valencià el dialecte on el MDO es troba més avançat i, per tant, està a més contextos i de manera més abundant, la qual cosa confirma les tendències que ja es dibuixen als segles XV i XVI en relació amb aquestes diferències geolingüístiques (Pineda en prep.). És per això que considerem interessant resseguir què ocorre en els parlars valencians a la segona meitat del segle XVII, i ho fem mitjançant la prospecció en dos textos d’aquest període. Com mostra la taula 8, les dades són, de nou, contundents, i confirmem que la tendència vers la generalització del marcatge en SN definits humans en els textos valencians es consolida, ja sense excepcions:

**Taula 8.** Ocurrences de MDO amb SN definits humans, segle XVIIb

	SN [+definit] [+humà]	
	MDO	Ø
Occidental valencià	100% (25/25)	0

En el recompte d'aquest tipus d'exemples del XVIIb, hi trobem diversos tipus de definits, com ara SN introduïts per articles definits, per possessius o per demostratius. En donem uns quants exemples tot seguit:

- (29) §Encontraren *al señor archebisbe* més amunt de les tendetes o hostalets de Puzol. (Antiquitats V, p. 329)
- b. deixant governadora y tutora del señor don Carlos segon *a la señora reyna*, sa mare, (Antiquitats V, p. 331)
- c. A 1 de agost 1661, mataren en Carcaixent *al chermà de mosén Lluer*. (Aierdi, "Dietari", p. 178)
- d. Y el dit Remires y hauria escapat, y per lliurar *a sos fills* tornà entrar y es cremà. (Antiquitats V, p. 332)
- e. Acompanyaren *a Sa Il·lustríssima* hasta Sant Miguel de los Reyes, (Antiquitats V, p. 329)
- f. Y el bon capellà anà y, entrant en los aposentos, trobà lo expectacle, y dient-li es servís de confesar *a aquell home*, perquè lo havien de matar, (Aierdi, "Dietari", p. 180)
- g. que manàs capturar *a la ama*, que ella diria qui havia anat a buscar a sa casa al dit mosén Montalvan (Aierdi, "Dietari", p. 182)

Noteu que el darrer dels exemples proporcionats correspon a una seqüència del tipus *sa majestat, sa il·lustríssima*, és a dir, formes de tractament formades amb substantius no humans però que es refereixen contextualment a humans, i per a les quals la sistematicitat del marcatge es podria considerar, de fet, un indicatiu de la seva integració, com un pronom personal fort més (*a tu, a ell*), en el sistema pronominal (Laca 464). Enllaçarien, doncs, amb la categoria tractada a § 3.1.

### 3.6. SN indefinits humans específics i no específics

Els SN indefinits ja no són elements tan prominents en l'escala de definitud. Tanmateix, combinats amb el tret [+humà], clarament prominent en l'escala d'animacitat, donen lloc a un tipus d'objecte directe que pot presentar també, amb certa freqüència, MDO.

Incloem dins la categoria d'indefinitos els SN introduïts per l'article indefinit *un, una, uns, unes*, pels numerals i pels quantificadors existencials com ara *alguns, altres, molts, pocs*, etc., seguint la definició extensional de la categoria dels indefinits proposada per Laca (438). Seguim també aquesta autora en la no aplicació sistemàtica de la diferència entre indefinits específics (amb un referent concret, és a dir, amb un compromís per part del parlant quant a l'existència del referent) i no específics (sense un referent concret). Com indica Laca, hi ha principalment dues raons per fer-ho: d'una banda, i matisant el que expressa l'escala de definitud de (2), aquesta distinció s'hauria d'aplicar segurament també als SN definits, perquè hi ha usos d'aquests sintagmes (p.

ex. SN definits genèrics, vg. Brucart § 7.2.2.2a i Laca 439 n. 11 i § 5.4.5.2); de l'altra banda, perquè l'aplicació d'una distinció tal només als indefinits, a més de poder significar una descompensació, exigiria una dosi molt considerable d'interpretació textual que no es presta en un estudi de corpus considerable com aquest, que vol ser continuador de l'estudi de Pineda (en prep.) per a tot el període del català antic. Malgrat no aplicar aquesta distinció de manera sistemàtica, ni per als indefinits ni per als definits, el que sí que fa Pineda (en prep.) i que fem també en aquest estudi, és tenir en compte la distinció específic/no específic a l'hora de fer valoracions puntuals, per exemple a l'hora d'analitzar el sorgiment dels primers casos de MDO amb SN indefinits per veure si són, efectivament, específics, o a l'hora d'examinar determinats contrastos puntuals entre presència i absència de MDO, per exemple en un mateix text, que poden deure's justament a l'especificitat.

Fets aquests aclariments, procedim a parlar de l'ocurrència del MDO amb aquest tipus de sintagmes. Amb aquesta categoria també trobem diferències dialectals força rellevants entre els dos blocs, occidental (valencià) i oriental. En els textos orientals centrals el percentatge d'ocurrència de MDO amb indefinits és notablement inferior al percentatge dels textos valencians; a més, el comportament del text balear és encara molt més diferenciat, amb absència de MDO en tots els casos –si bé, cal dir-ho, el total d'ocurrències és molt reduït. Reflecteix tot això la taula següent:

**Taula 9.** Ocurrences de MDO amb SN indefinits humans, segle XVIIa

	SN [-definit] [+humà]	
	MDO	Ø
Occidental valencià	25% (2/8)	75% (6/8)
Oriental central	18,9% (7/37)	81,1% (30/37)
Oriental baleàric	0	100% (3/3)

És esperable que el MDO amb indefinits es trobi en un estadi molt menys avançat que amb les altres unitats analitzades (vg. § 3.1-3.5). Les escales de prominència ja prediuen que el fenomen s'estén primer en altres zones de la gramàtica, les comentades en els apartats precedents. Així doncs, l'absència total del fenomen amb aquests sintagmes en el cas del text balear no és pas estranya, si tenim en compte el caràcter lingüísticament conservador d'aquesta àrea insular, i el fet que aquesta parcel·la no és gaire destacada en termes de prominència en l'escala de definitud. Reproduïm les ocurrences del català baleàric, totes sense MDO:

- (30)
- a. Las quals rebérem d'esta manera: que armaren una fragata de vuit banchs per a portar *dos reverents* per a donar-los la benvinguda (Memorial V, p. 101)
  - b. [Subjecte: les galeres] Aportaven *un jermà del rey Cuco y un nebot vestits a la christianescha*, de domàs groch ab ses capes de seda negra ab sa alfanga al costat, ab sos sombreros. (Memorial V, p. 103)
  - b. Anaven dites galeres a Mallorca per pendre *més gent y moltes vitualles* avían fetas per dit affecta. (Memorial V, p. 103)

També és esperable que siguin justament els textos valencians, on el fenomen es troba en un estadi més avançat de gramaticalització, els que comencen a estendre el marcatge fins i tot en els elements poc prominents de l'escala de definitud, com els



indefinites. Cal no perdre de vista, però, que en aquestes varietats el percentatge és encara molt discret: hem trobat un total de vuit exemples d'objectes indefinits, dels quals sis són sense MDO (31), i només dos exemples amb MDO (32). D'entre els primers, destaca (31f), que és especialment il·lustratiu del contrast que s'estableix respecte dels SN definits (*al rey, al germà vs. altres molts senyors*).

- (31)
- a. com la señora dona Maria de Borbon, reyna y señora nostra, avia parit *un fill* dimecres en la matinada, (Antiquitats IV, p. 299)
  - b. y mataren *1200 moros*, no morint més de un cristià (Antiquitats IV, p. 270)
  - c. Y lo divendres, a 4 de dehembre 1609, vingueren a València y passaren per davant del Real al Grau per a embarcar *més de 3000 moros* des de la dita mola de l'Oro, (Antiquitats IV, p. 271)
  - d. Y fonch tant gran lo concurs de la gent per a oyr dit sermó que estava tota la església plena, que may los nats han vist *tanta multitud de gent*, (Antiquitats IV, p. 283)
  - e. Y portava en sa companya *més criats dels que lo señor rey portà*, tots a cavall, (Porcar, "Dietari", fol. 34v)
  - f. Lo mateix dia a les cinc hores, a la vesprada, entrà lo almirant de Castella per lo portal de Sent Vincent, y portava en sa companya al rey de Marruecos y al germà de l'Almirant, y *altres molts señors*, y criats moltíssims; que segons dien eren molts més que·ls que portà lo duch de l'Infantado. (Porcar, "Dietari", fol. 35r)
- (32)
- a. Y de la cayguda tractà mal *a dos o tres fadrins*, y lo dit Borja cridant a grans crits, li accudí socorro dels caps de guaytes, (Porcar, "Dietari", fol. 22v)
  - b. Tornà-se·n a son aposiento, y al marqués de Dénia, que·s diu don Francés de Royas y de Sandoval, que era lo seu cavalleriz mayor, lo féu del Consell d'Estat --y après fonch virey de València, en los anys 1604 y 5, y·s jurà a 23 de febrer 1604, a les 4 hores de la vesprada-- y *ad un Joan de Sandoval*, son germà, primer cavalleriz dels quates. (Porcar, "Dietari", fol. 14r)

Centrant-nos en els casos amb MDO, observem que el primer exemple és un SN encapçalat per un numeral (32a). Cal dir, però, que en l'altre text valencià de l'època, és normal que els numerals no presentin MDO (31b,c). Això pot indicar que en la gramàtica de l'autor del text de (32a) la gramaticalització del MDO està més avançada, com de fet demostrarien altres exemples que hem localitzat fent una prospecció selectiva d'alguns numerals més enllà dels 15.000 primers mots del text (33):

- (33)
- a. Divendres, a 23 de noembre 1606, penjaren *a dos dels bandolers* (Porcar, "Dietari", fol. 111v)
  - b. Dimecres, a 27 de giner, 1616, asotaren *a tres hòmens* per testimonis falsos. (Porcar, "Dietari", fol. 240r)
  - c. Y dilluns, a onse de març 1613, penjaren *a dos hòmens que·l mataren* (Porcar, "Dietari", fol. 165r)

Pel que fa a l'altre exemple amb MDO dels textos valencians, (32b), observem que l'especificitat de l'indefinit és un desencadenant de MDO, tot i que segurament també hi influeixen altres factors, com el fet que es tracta d'un objecte directe dislocat en una estructura (amb el verb omès) paral·lela a una altra amb la qual es coordina i que conté un objecte directe també amb MDO (*al marquès de Dénia lo féu del Consell d'Estat*) – d'aquest tipus de consideracions en parlem en Pineda (2019).

En el cas del català central, si observem el conjunt d'exemples amb MDO, comprovem que també hi ha sovint una interpretació específica de l'indefinit, si bé també hi influeixen altres factors com ara el paral·lelisme amb altres membres d'una enumeració (34b, 34d).

- (34) a. Jo diré alguna cosa que bé és de plorar: jo hé vistos *a molts parents*, germans y amichs dels que estan en esta vila, (Portés, p. 232)
- b. Item se certifica haver preses a la muller de dit comte de Vilalonga, sa nora, filla del conde, de la Coruña y muller de don Martin Valero Franquesa, son fill major y al dit son fill y altre fill y *a una filla casada ab don Hierònym Moñós*, y tots aportats a una quinta fora Madrid y al dit don Hierònym en casa de un alcalde de cort. (Pujades, "Dietari", p. 42)
- c. Que dels privats o que tenian cabuda en casa del dit comte havian pres a don Francisco Terca, gentilhome de sa magestat, y a fra Bernat Roig prior que era del Carme de Perpinyà, a fra T. Astor de Sant Francesch y a fra T. Aguirre, frare benet com los de Montserrat, y *a un comenador mercenari*. (Pujades, "Dietari", p. 42)
- d. Item que havia pres *a un portuguès també de Consell d'Estat* y a T. Spinola, genovès, y a don Rodrigo Calderón secretari del duch de Lerma. (Pujades, "Dietari", p. 42)
- e. Item ferí, matà y cremà en lo pas de la Clusa, *a un correu* ab sa cavalcadura, qui lo dia abans havia posat a Figueres y tirava a Perpinyà (Pujades, "Dietari", p. 72)

En altres casos, malgrat l'especificitat, no es desencadena pas el MDO:

- (35) Pere Portés se girà per altra part, y véu *un tal Sarrell*, de Tordera (Portés, p. 221)

Juntament amb (35), els textos orientals centrals ofereixen gairebé una trentena d'exemples d'indefinit sense MDO, incloent-hi quantificadors diversos (36), l'article indefinit *un* (37) o numerals (38), entre d'altres:

- (36) a. Alesores dit Pere Portés se girà y véu *alguns doctors del Real Concell*, los quals ell avia conegut molt bé (Portés, p. 221)
- b. Pere Portés mirà de la altra part, y véu *molts notaris del Criminal*, entre los quals véu lo notari que prengué la enquesta de Don Miquel Albert, lo qual cridava molt. (Portés, p. 221)
- c. Y anomenava *molta gent*, que los causava terror. (Portés, p. 234)

- d. Alesmores dit Portés digué que sí; ý, dient assò, sentí grandíssim abalot y ba vèurer *un gran tropell de dimonis* (Portés, p. 218)<sup>8</sup>
- (37) a. dit Pere Portés se'n anà, prenent lo camí de Massanet; ý, anant molt pensatiu ý enujat, trobà *un Jove molt ben tractat*, a caball, (Portés, p. 213)
- b. Ý, entre altres partits, [se][·n] [trobà] un en dit llibre, que avia rebudes 25 lliuras de sentenciar *un home* a mort; (Portés, p. 219)
- c. Làstima veurer per mals ministres de sa casa a tall misèria *una senyora rebesneta del rey don Ferrando primer, besneta del infant don Henrich, mestre de Santiago, comte de Empúries, néta de don Henric lo infant de Fortuna, duc de Sogorb e filla de don Alonço, duc de Sogorb y de Cardona*. (Pujades, “Dietari”, p. 50)
- (38) a. Encontinent dit Pere Portés se girà ý véu *quatra personas*, so és, un que fou Beguer de Barcelona, altre que fou Assessor seu, altre que fou Notari de dit Veguer, ý altre que fou Procurador fiscal, los quals (Portés, p. 223)
- b. Dimarts a 14 vingué nova que lo rey de França té posats *quoranta mil hòmens* en campanya. (Pujades, “Dietari”, p. 31)
- c. y condemnaren a cremar *dos hòmens napolitans* per lo nephando pecat de sodomia. (Pujades, “Dietari”, p. 45)
- d. li guanyava lo vent, dexada la faluga tornà per la tartana y llançà *sinc hòmens* en ella. (Pujades, “Dietari”, p. 66)

Finalment, el recompte d'ocurrències d'indefinites dels textos del català centrals inclou també una ocurrència amb un quantificador indefinit escaït, del tipus *algú, ningú*, exemplificat en (39), que sí que presenta MDO –hi veiem, de nou, la influència de l'especificitat. També s'hi inclouen els indefinites que, sense ser inherentment pronominals, poden funcionar pronominalment, tant amb MDO (40) com, majoritàriament, sense (41) –en (41c), entenem que s'ha elidit el fragment [*i se certifica haver*] aportats:

- (39) ý per lo camí, quant encontrava *a algu que fos amich, fill o parent de alguns que ell avia vist en lo infern*, (Portés, p. 233)
- (40) Alesores dit Pere Portés se girà ý véu alguns doctors del Real Concell, los quals ell avia conegut molt bé: ý, entre altres, Miser Vbach, a Miser Puig ý Miser Banach, ý *a mols altres*, los quals, quant vivían, dèyan que éran los deus de la terra. (Portés, p. 221)
- (41) a. Ý per quant dit Pere Portés avia anomenat *alguns que ell avia vistos en lo Infer[n]*, (Portés, p. 237)
- b. estava al mig de [duas] donas abrassadas ab ell, so és, que las tenia *una* a cada costat, ý estava en un llit de camp, (Portés, p. 219)

<sup>8</sup> Hem classificat aquest exemple en el grup dels indefinites, prescindint del fet que es tracta d'un col·lectiu referit a un terme de divinitat, els dimonis.

c. Item se certifica haver preses a la muller de dit comte de Vilalonga, sa nora, filla del conde, de la Coruña y muller de don Martin Valero Franquesa, son fill major y al dit son fill y altre fill y a una filla casada ab don Hierònym Moñós, y *tots* aportats a una quinta fora Madrid y al dit don Hierònym en casa de un alcalde de cort. (Pujades, “Dietari”, p. 42)

d. Tandem ne penjaren *dos* que eran estats los caps y promovedors del alçar-se. (Pujades, “Dietari”, p. 53)

En el grup dels indefinits, la comparació amb la segona meitat de segle es fa especialment interessant. Si a la taula 9 vèiem que el percentatge de MDO amb aquests elements era encara força discret en els textos valencians del XVIIa, observem ara que al XVIIb la presència de MDO ha experimentat un increment molt notable i, de fet, ha esdevingut l’opció prevalent:

**Taula 10.** Ocurrences de MDO amb SN indefinits humans, segle XVIIb

	SN [-definit] [+humà]	
	MDO	Ø
Occidental valencià	59,4% (19/32)	40,6% (13/32)

En donem alguns exemples, tant dels que mostren una lectura específica força clara (42) que pot haver desencadenat el marcatge, com dels que no (43):

(42) a. A 16 de dits pencharen a un home de Pusol perquè havia mort *a un fillastret seu de edat de quatre anys*. (Aierdi, “Dietari”, p. 179)

b. y fent-li confesar que ell volia matar a sa cosina y *a certa persona eclesiàstica constituïda en dignitat* —cosa que quisà no li havia pasat per lo cap lo executar-la, encara que u agués dit—, (Aierdi, “Dietari”, p. 181)

(43) a. A 27 de dits asotaren *a un home* per lladre. (Aierdi, “Dietari”, p. 177)

b. A 6 de dits mataren *a un cocher* a punyalades. (Aierdi, “Dietari”, p. 179)

No es tracta, és clar, d’un fenomen del tot consolidat, com mostren els nombrosos exemples sense marcatge i, sobretot, els il·lustratius doblats de (44), (45), (46) i (47):

(44) a. A 27 de dits asotaren *a un home* per lladre. (Aierdi, “Dietari”, p. 177)

b. A 5 de setembre 1661, trobaren *un home* mort y nuet en lo camí de Moncada, ab vint-y-huit punyalades y una escopetada. (Aierdi, “Dietari”, p. 179)

(45) a. Posen presos *a molts pobres estudiants* perquè apedregaren lo palàcio del senyor arquebisbe. (Aierdi, “Dietari”, p. 174)

b. A 13 de dits posaren presos *molts estudiants pobres*, dels que anaven per charitat al palàcio del senyor arquebisbe. (Aierdi, “Dietari”, p. 174)

(46) a. A 23 de dits mataren *a un francès* a la Creu de Xàtiva, en una escopetada. (Aierdi, “Dietari”, p. 176)

- b. A 5 de dits mataren *un vergueta* ab dos escopetades. (Aierdi, “Dietari”, p. 178)
- (47) Furten *un pres* en Alzira; y a dos morts y un nafrat. A 15 de dits, los de Alzira, en dita vila, tragneren *a un home* de la presó, y agué dos morts, hu de Alzira y altre de Carcaixent, y nafrat lo lloctinent de Cugullada. (Aierdi, “Dietari”, p. 194)

Finalment, val la pena fer notar que el recompte de la taula 10 inclou també un indefinit de naturalesa pronominal, que presenta MDO (48), així com dues ocurrencies d’indefinit usats pronominalment, tots sense marcatge (49):

- (48) Y dient que ell no volia matar *a ningú*, li posaren un cordell al coll y per arrere li lligaren les mans en dit cordell, perquè, si tirava, se ofegara. (Aierdi, “Dietari”, p. 180)
- (49) a. el muntó dels estudiants. [...] Y en capturaren *molts*. (Aierdi, “Dietari”, p. 174)
- b. Y eixint al descubert los pegaren una ruixada de escopetades, ab què en nafren *tres* molt malament. (Aierdi, “Dietari”, p. 177)

En definitiva, la prospecció dels textos de la segona meitat de segle no fa sinó reforçar la idea que els textos de l'àrea valenciana tenen una tendència molt marcada a la consolidació del MDO en els nivells més prominents de l'escala i al consegüent escampament del fenomen en àmbits menys prominents, com el dels SN indefinits, no necessàriament específics. En canvi, en els altres dialectes, el fenomen no es troba en un estadi tan avançat de gramaticalització, la qual cosa explica la major resistència a estendre'l a contextos poc prominents des del punt de vista de la definitud.

### 3.7. SN escarits humans

Els nominals escarits, és a dir, sintagmes nominals sense determinació ni quantificació explícita, són sempre inespecífics (Brucart §7.2.2.2c; Laca 438-439, García García 2018, 212). Això en justifica, doncs, un tractament separat respecte dels indefinits, que tal com hem vist poden ser específics o no (vg. § 3.6).

Atès el seu caràcter inespecífic (se situen, doncs, al capdavant de l'escala de definitud de (2)), i malgrat tenir referents humans, la predicció és que el MDO no hi aparegui. Efectivament, no hi ha ni un sol exemple de MDO amb aquest tipus d'unitats, ja siguin plurals o singulars, ni en els textos valencians (50) ni en els del bloc oriental, concretament del català central (51) –en el text balear analitzat, no hi havia cap objecte directe d'aquest tipus. Són especialment interessants exemples com els de (52), amb enumeracions que permeten contraposar clarament quins sintagmes requerien o permetien MDO (vg. subratllat), i quins, com els escarits, no (vg. cursiva):

- (50) se juntà Capítol, y juntament los tres estaments y braços del present regne, y nomenaren *elets* per a fer embaxada al dit señor official del señor archebisbe, (Antiquitats IV, p. 284)
- b. Y lo mateix féu lo excel·lentíssim señor marqués de los Veles, virrey y capità general al present de la present ciutat y regne, enviant *judges de la Real Audiència Criminal*. (Antiquitats IV, p. 297)

- (51) a. portaven los dimonis la ànima de un gran Cavaller, noble y ben anomenat, lo qual sempre tenia *lladres y facinerosos* en son castell y lloch; (Portés, p. 221)
- b. §&CDespués&c dit Portés, quant veyá *gent* dels quals avia vistos *parents y amichs de aquells* en lo infern, (Portés, p. 237)
- (52) a. Y que per ço fos festa pública dit dia y trasladat ab professó, convidant a ella al senyor rey, *magnats de la terra*, al senyor archabisbe, *bisbes*, *abbats* y *Capítols*, e que y hagués alimàrias per las isglésias y certamen literal. (Pujades, “Dietari”, p. 56)
- b. Por un obispo collón / por un napolitano figón, / por un regente brivón, / no se hizo la processión. / Culpant *bisbe*, *virey* y a micer Torner, lo regent que era lo Davo qui perturbabat omnia. (Pujades, “Dietari”, p. 64)

Pel que fa a la segona meitat de segle, la prospecció de textos valencians només ens ha permès de localitzar un exemple de SN escarrit i, com és previsible, no presenta MDO, d’acord amb la tendència vigent anteriorment:

- (53) Y don Antoni Calathaiut, juche criminal, portà *barbers* per a que vesen y diguesen uns senyals que havia en terra, arrimats a una paret, si eren de sanch o no. (Aierdi, “Dietari”, p. 181)

### 3.8. SN inanimats

#### 3.8.1. Noms propis inanimats (topònims)

A més dels noms propis referits a humans i a divinitats (vg. § 2.2.2), la combinació de les dues escales de prominència presentades a l’inici produeix un altre subtipus de noms propis: els referits a entitats inanimades.<sup>9</sup> En concret, trobem un cas de MDO davant de topònim en un dels textos pertanyents al bloc occidental (valencià) (54). Efectivament, és previsible que l’extensió del MDO a altres tipus de noms propis comenci a ocórrer precisament en aquest dialecte, on el fenomen ja és absolutament sistemàtic amb els noms propis situats més amunt en l’escala, és a dir, els noms propis humans (vg. § 3.2).

- (54) Dimecres, a 16 de setembre, a les 4 hores après migjorn, vingué molt gros lo riu, que sobrepujà a la venguda de l’any 1589, a 20 de octubre, que posà en gran admiració a *Valèntia*. (Porcar, “Dietari”, fol. 4r)

Com ja s’ha dit, en el cas del valencià hem fet també una prospecció a la segona meitat del segle XVII, i és rellevant esmentar aquí que hem trobat un altre exemples de MDO amb un nom propi inanimat, concretament un topònim que forma part d’una aposició:

- (55) A 22 de dits, dumenche, havent concedit la santedat de Alexandre Seté hun jubileu pleníssim, per quant lo Turch tenia molt apretat a l’emperador y a la *república de Venècia*, fonch publicat (Aierdi, “Dietari”, p. 175)

<sup>9</sup> De fet, produeix encara un altre subtipus de noms propis: els referits a entitats animades però no humanes. Com ja avançàvem a la nota 4, però, la distinció dels objectes directes animats (no humans) no és rellevant. De fet, el corpus estudiat no ofereix cap exemple de nom propi d’animal.

Certament, els noms propis inanimats, que en el context del textos antics corresponen normalment a topònims, admeten sovint una certa lectura personificada (metonímica), en el sentit que s'entén que el referent és tot un col·lectiu de persones: com explica Caro Reina (en premsa, [18]), “the PLACE FOR PEOPLE metonymy conceptualizes the referenced object (the inhabitants of the city) with the associated concept (the city name), which enables DOM [=MDO] to occur with city names” (vg., per exemple, Monedero (260-261) per a l'explicació de l'ocurrència de MDO amb noms de lloc en la diacronia de l'espanyol).

Amb tot, no tots els casos de MDO amb topònims es poden explicar recorrent a la metonímia o personificació. I és que l'ús del MDO amb topònims el trobem ja en diversos textos valencians del segle XVI (Pineda en prep.), sobretot amb verbs diversos, com *cobrar* ‘recuperar’, *edificar*, *fundar*, *saquejar* o *sitiar* ‘assetjar’, molts dels quals exclouen, de fet, la interpretació metonímica.

### 3.8.2. SN definits i indefinits inanimats

Finalment, la combinació de les dues escales, la de definitud i la d'animacitat, ens condueix a parlar dels elements que, si bé són inanimats, es podrien considerar prominents quant a la definitud. Tanmateix, en el català del període estudiat, en consonància amb el que s'observa en el català antic (Pineda en prep.) el MDO no s'estén pas als SN definits inanimats, més enllà d'algun cas puntual i excepcional, com podria ser el de (56), on s'hi pot veure una interpretació col·lectiva. En aquest exemple, pertanyent al valencià, sobta, però, que no hi hagi MDO en el SN definit i humà *los predicadors*. Sigui com sigui, el cert és que no és del tot clar els mots referits a col·lectius col·lectius, com *auditori*, han d'adscriure's a la categoria dels inanimats o bé en la dels inanimats (humans). Considerar-los d'aquest segon tipus podria semblar desaconsellable si tenim en compte que, de fet, l'associació dels col·lectius amb l'animacitat (o la humanitat) depèn del context i no és uniforme. Es tracta, en definitiva, d'un punt sobre el qual no hi ha acord entre els autors (per exemple, en el cas de l'espanyol, Barraza Carbajal (2003) considera els col·lectius inanimats, però García García 2014 els inclou dins la categoria d'animats).

- (56) A 21 de janer, 1599, los obrers volgueren fer rompre una porta que pasàs a la capella de les Ànimes, a effecte de traure lo Sant Sacrament per hallí; perquè no destorbasen los predicadors, ni a l'auditori. (Porcar, “Dietari”, fol. 29v)

A banda d'aquest exemple, el corpus estudiat només ofereix un altre cas que podria ser d'aquest tipus, d'un text del català central, tot i que és encara menys clar (57). De fet, es tracta d'un SN indefinit. Hom podria pensar que es tracta d'un ús intransitiu de *pendrer*, que de fet apareix en un altre volum de l'obra (exclòs del corpus) que hem consultat excepcionalment (58):<sup>10</sup>

- (57) Diumenje a 8 de juny a punta de dia una galeota de moros prengué entre la Selva y Cap de Creus a una tartana francesa del patró Poucet de Martaga, de uns 350 fins a 300 quintars. (Pujades, “Dietari”, p. 66)

<sup>10</sup> Dietari de J. Pujades. 1601-1605. Ref. edició: *Dietari de Jeroni Pujades*. Edició a cura de Josep Maria Casas. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1975.

- (58) ell mateix fou ferit en lo cap y se li descubrí lo cervell. Tenen-lo per mort. Diuen anava armat de cos, que mai *hi pogueren pendrer* y axí li tiraren al cap. (Pujades, “Dietari”, 1601-1605, p. 207)

Però també és cert que aquest altre volum de l’obra consultat excepcionalment conté diversos usos transitius de *prendre* en un context bèl·lic, com el de l’exemple que ens ocupa en (57). De fet, és especialment il·lustratiu el cas de (59c), un fragment on alterna l’ús transitiu de *prendre* + topònim i l’ús amb el topònim introduït per *a*, cosa que ens fa pensar que es tracta d’un cas de MDO, i que per tant també podria ser MDO el que trobàvem en (57).

- (59) a. E més avant donà nova que la galera que era vinguda assí y se·n aportà aquells cavallers catalans, al tornarse·n, trobà una galeota de moros y *la prengué* y posa en llibertat als catius, que los més eran mallorchins. (Pujades, “Dietari”, 1601-1605, p. 162)

b. Partí la armada de Carthagena als [...] del corrent y per lo camí trobà dos galeons de inglesos que aportavan socorro a Alger, *los quals* prengueren y en ells han trobada molta munició de guerra, corda, alquitrà, pega, pólvora y algunues pessas de artilleria per guarnir la ciutat. (Pujades, “Dietari”, 1601-1605, p. 293)

c. Vist assò envià a pendrer y ha pres un pas als de Alger, per lo qual los entravan moltes provisions. Y ha enviat un capità a Burgia per a *pendrer-la*. [...] Y que envià quoranta o sinquanta galeras devant de Alger que ell ab son exèrcit *pendrà al Alger*. (Pujades, “Dietari”, 1601-1605, p. 256, 265)

A banda d’aquests exemples, doncs, no trobem MDO amb substantius inanimats, encara que denotin col·lectius. Per il·lustrar aquesta absència, reproduïm tres exemples, un del català central (60) i dos més del valencià (61), l’objecte dels quals és teòricament susceptible de ser interpretat com un col·lectiu de persones. Podem constatar que aquest tipus d’exemples no presenten MDO –el segon dels exemples valencians (61), amb un SN indefinit, és interessant pel contrast que estableix amb l’exemple poc clar suara comentat de (56), també amb un indefinit.

- (60) Stavan uns y altres ab atxas blanques ensesas per acompanyar la professó, y lo virey manà que no anassen ni uns ni altres. (Pujades, “Dietari”, p. 66)

- (61) a. Ý huyt cavallers vestits de gala ý moltes plomes ab moltes aches alegraren la festa ý regozijaren *tota la ciutat*, (Antiquitats IV, p. 285)

b. Disapte, a 9 de maig 1598, vespra de Penthecostés, en la plaja del Grau, a vista de tots, los francesos combateren *una nau* ý la prengueren entre dotse ý una de migjorn (Porcar, “Dietari”, fol. 10v)

Pel que fa a la prospecció de la segona meitat del segle, basada en textos valencians, hem trobat un altre cas que podria ser susceptible de presentar marcatge, però que apareix sense:

- (62) Aquella vesprada anaren per València moltes màixqueres regosichant *la ciutat*. (Aierdi, “Dietari”, p. 194)



Finalment, en aquesta mateixa prospecció del XVIIb hem trobat un exemple puntual d'inanimat amb MDO, que correspon, pensem, a una personificació o una concepció metonímica (CORS PER PERSONES):

- (63) Y el bon capellà anà y, entrant en los aposentos, trobà lo expectacle, y dient-li es servís de confesar a aquell home, perquè lo havien de matar, féu tantes exclamacions, exortacions y protestacions als hòmens, que fonch cosa de admirar, y que mogueren *als cors* més endurits del món. (Aierdi, "Dietari", p. 180)

Fora de casos extremament puntuals, doncs, el MDO en el català dels inicis de l'etapa moderna no s'estén als SN inanimats, d'acord amb el que ens feien preveure les dades del període precedent, corresponent al català antic (Pineda en prep).

#### 4. Conclusions

Comptat i debatut, en aquest treball hem constatat que l'abast i l'avenç del fenomen del MDO en el català modern del segle XVII es regula a partir dels paràmetres que estableixen les escales d'animacitat i de definitud que diversos autors han proposat per explicar tant tendències internes de les llengües com comportaments translingüístics més generals relacionats amb el sorgiment i l'extensió del marcatge dels objectes directes.

Hem vist que les tendències que es dibuixen en el període corresponent al català antic (Pineda en prep.) presenten en l'inici de l'etapa del català modern una continuïtat que, d'acord amb les esmentades escales, és lògica i predictable, si bé és ben possible que també hi hagi influenciat de manera molt notable la pressió externa de l'espanyol, llengua on el fenomen del MDO es trobava en aquella etapa, i es troba avui dia, molt més avançat que no pas en català. En concret, hem constatat que els textos corresponents a l'àrea valenciana mostren, com ja es dibuixava als segles XV i XVI, que el MDO es troba en un període de gramaticalització (i per consegüent d'escampament) molt més avançat respecte del català del bloc oriental. Així, en el cas dels textos del català central hem detectat uns percentatges força notables de presència de MDO amb els tipus d'objectes directes més prominents segons les escales d'animacitat i de definitud, com ara noms propis i noms definits humans; aquests percentatges, però, són sempre notablement més elevats en els textos valencians, on també es detecta una presència força sistemàtica de MDO amb elements no tan prominents, com els SN indefinits humans, i fins i tot una presència puntual del marcatge amb determinats elements a priori poc prominents, com ara els noms propis inanimats referits a llocs. Es constata, doncs, una diferència entre el bloc occidental (valencià) i el bloc oriental (central). Aquesta diferència encara és més pronunciada si establim la comparació entre el valencià, en un extrem, i els textos baleàrics, en l'altre: en aquests darrers, es constata el conservadorisme de l'àrea insular pel que fa al rebuig del MDO, una tendència que ja en el període del català antic (Pineda en prep).

Per acabar, i com avançàvem en la introducció, cal recordar que hem omès en aquest article les consideracions relacionades amb el tipus de verb i amb el tipus de construcció. Aquests factors, però, també són molt rellevants a l'hora d'analitzar l'extensió i l'evolució d'un fenomen com el MDO, de manera que, com a complement a aquest treball, remetem el lector interessat a Pineda (2019).

**Relació d'obres del corpus analitzat***Segle XVIIIa*

- Dietari de J. Pujades. 1606-1610. Ref. edició: *Dietari de Jeroni Pujades*. Edició a cura de J. M. Casas. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1975. Clau de citació: Pujades, "Dietari."
- Dietari de P. J. Porcar. 1589-1628. Ref. edició: J. Lozano Lerma, *El dietari de Mossén Porcar (1585-1629). Estudi i edició*. Tesi doctoral. Universitat de València, 2008. Clau de citació: Porcar, "Dietari."
- El 'Llibre de Antiquitats' de la Seu de València 4. 1604-1642. Ref. edició: *El Llibre de Antiquitats de la Seu de València*, estudi i edició a cura de J. Martí i Mestre, Barcelona/València, Publicacions de l'Abadia de Montserrat/Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 1994. Vol. 1, 261-325. Clau de citació: Antiquitats IV.
- Un memorial de la guerra contra el turc 5. 1600-1605. Ref. edició: *Vicent Ferrer i Mayans, Un memorial de la guerra contra el turc*. Barcelona: Curial, 1997. Clau de citació: Memorial V.
- Viatge a l'infern d'en Pere Portés. 1621? Ref. edició: "*Viatge a l'infern d'en Pere Portés*", *Llegendes de l'altra vida*. Edició a cura de R. Miquel i Planas. Barcelona, 1914. 212-238. Clau de citació: Portés

*Segle XVIIIb*

- Dietari de J. Aierdi. 1661-1664. Ref. edició: J. Aierdi. *Dietari*. Edició a cura de J. V. Escartí. Barcelona: Barcino, 1999. Clau de citació: Aierdi, "Dietari."
- El 'Llibre de Antiquitats' de la Seu de València 5. 1658-1679 Ref. edició: *El Llibre de Antiquitats de la Seu de València*, estudi i edició a cura de J. Martí i Mestre. Barcelona/València, Publicacions de l'Abadia de Montserrat/Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 1994. Vol. 1, pàg. 326-351. Clau de citació: Antiquitats V.

**Obres citades**

- Aissen, J. "Differential object marking: Iconicity vs. economy." *Natural Language and Linguistic Theory* 21 (3) (2003): 435-483.
- Barraza Carbajal, G. Evolución del objeto directo inanimado en español. Universidad Nacional Autónoma de México, 2003. Tesi doctoral.
- Bosson, G. "Le marquage différentiel de l'objet dans les langues d'Europe." En J. Feuillet ed. *Actance et valence dans les langues de l'Europe*. Berlin: De Gruyter Mouton, 1998. 193-258.
- Brucart, J. M. "Els determinants." En J. Solà et al. ed. *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries, 2002. Vol. 2, 1337-1433.
- Caro Reina, J. "The grammaticalization of the terms of address *en* and *na* as onymic markers in Catalan." En F. Debus, R. Heuser & D. Nübling eds. *Linguistik der Familiennamen*. Hildesheim: Olms (Germanistische Linguistik 225-227), 2014. 175-204.

- . "Differential object marking with proper names in Romance languages." En L. Kempf, D. Nübling & M. Schmuck eds. *Linguistik der Eigennamen*. (Linguistik, Impulse & Tendenzen). Berlin: de Gruyter, en premsa.
- García García, M. *Differentielle Objektmarkierung bei unbelebten Objekten im Spanischen*. Berlin: De Gruyter Mouton, 2014.
- . "Nominal and verbal parameters in the diachrony of differential object marking in Spanish." En I. A. Seržant & A. Witzlack-Makarevich eds. *The diachronic typology of differential argument marking*. Berlin: Language Science Press, 2018. 209-242.
- Laca, B. "El objeto directo. La marcación preposicional." En C. Company Company ed. *Sintaxis histórica del español. Primera parte: La frase verbal*. Mexico: Universidad Nacional Autónoma de México, 2006. Vol. 1, 423-475.
- Melis, C. "El objeto directo personal en El Cantar de Mio Cid. Estudio sintáctico-pragmático." En C. Pensado ed. *El Complemento directo preposicional*. Madrid: Visor Libros, 1995. 133-163.
- Monedero, C. "El objeto directo preposicional y la estilística épica (Nombres geográficos en El Cantar de Mio Cid)." *Verba* 5 (1978): 259-304.
- Pineda, A. "Aspectes de la transitivitat en els inicis del català modern." *Caplletra*, 2019.
- . "El complement directe." En J. Martines & M. Pérez-Saldanya ed. *Gramàtica del català antic*. Barcelona: Empúries, en prep.
- von Heusinger, K. & G. A. Kaiser. "The evolution of differential object marking in Spanish." En K. von Heusinger, G. A. Kaiser & E. Stark eds. *Proceedings of the workshop "Specificity and the evolution/emergence of nominal determination systems in Romance"*. Universität Konstanz: Fachbereich Sprachwissenscha (Arbeitspapier 119), 2005. 33-69.